

Iš Lietuvos nacionalinio muziejaus archyvo

JUOZAS GIRNIUS

Pranas Dovydaitis

LIETUVOS
NACIONALINIS
MUZIEJUS

**VASA-
RIO 16**

Biblioteka

1918-2018

Jonas P. 2014

JUOZAS GIRNIUS

Pranas Dovydaitis

LIETUVOS NACIONALINIS MUZIEJUS

Vilnius

K 94(474.5)"1918/1940"(092)
Gi-343

Serijos dailininkas

Arūnas Prelgauskas

Maketavo

Virginija Lapulaušienė

Antras leidimas

Pirmas leidimas: Juozas Girnius, *Pranas Dovydaitis*, Čikaga, 1975, Copyright © 1975 by Juozas Girnius

© Lietuvos nacionalinis muziejus, 2017

ISSN 1648-2859

ISBN 978-609-8039-97-9

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos

Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka (Vytauto g. 20)
Informacijos skyrius Nr. 70
Invent. Nr. 1717115

Tėvams
Juozapui Girniui (1885–1941) ir
Onai Urvelytei-Girniuvienei (1896–1978)

*Nė varganos sąlygos neužslopino juose šviesos troškulio.
Todėl, patys likę be mokslo, aukojosi,
kad bent savo vaikus išmokslintų.*

Tikrieji vadai. Juos tokius padaro ne smurtas, ne įsipiršimas, bet paskyrimas iš aukšto. Tai yra tikra prasme vadai iš Dievo malonės. Jie tuo nesididžiuoja, nesipučia, nes žino, kad šią dovaną yra gavę iš Dievo. Jie jaučia save esą tiktai tos ar kitos idėjos tarnai, ir ne daugiau. Jie, tai idėjai tarnaudami, palieka vadais visai nepriklausomai nuo to, ar esti išrenkami, ar neišrenkami. Net dar daugiau. Jie palieka vadais ne tik gyvi būdami, bet ir iš gyvųjų tarpo išsiskyrę. Iš tikrųjų, tokių vadovystė nesibaigia, jų gyvenimui čia šiočia ar tokia mirtimi pasibaigus. Ir iš gyvųjų tarpo išsiskyrę jie nepaliauja vadovavę savo gyvenimo kilniais pavyzdžiais.

Pranas Dovydaitis
Darbininkas, 1930, Nr. 28

Turinys

Kęstutis K. Girnius. *Kelios pastabos apie Juozo Girniaus monografiją* ...7

Pratarmė ...10

Pirmoji dalis

Gyvenimo tėkmėje ...13

Tėviškė – girių kaimutis ...14

Dovydaičių gentis ...27

Vaikystės atsiminimai ...37

Višakio Rūdos pradžios mokyklos mokinys ir „mokytojas“ ...49

Mokslas ir streikai Veiverių mokytojų seminarijoje ...57

Brandos atestatas eksternu ...84

Studijų metai Maskvoje ...97

Vilties redaktorius Vilniuje ...114

Gimnazijos direktorius Kaune ...129

Vasario 16-osios Akto signataras ir Ministras Pirmininkas ...147

Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ...169

Dovydaitis kalėjime ...195

Kasdieninėje namų ir šeimos buityje ...217

Ne turtui vergauti, bet žmogui pagelbėti ...242

Ryšys su tėviške, gamtos pomėgis, žemės trauka ...256

Sovietų okupacijoje ...268

Sovietų kalėjime sunaikintas ...278

Dovydaičio artimųjų likimas ...296

Antroji dalis

Darbo baruose ...301

Dovydaitis ateitininkų istorijoje ir kitoje katalikiškoje veikloje ...303

Ateitininkų sąjūdžio istorinė prasmė ir aplinkybės ...304

Ateitininkų tėvo klausimas ...	312
Ateitininkų kūrimasis ir veikimas ligi Pirmojo pasaulinio karo ...	328
Dovydaitis – vyriausiasis ateitininkų vadas (1921–1927) ...	346
Vado rinkimų pralaimėjimas ...	370
Dovydaitis – moksleivių ateitininkų globėjas pagrindžio metais ...	385
Studentų ateitininkų veikloje ...	411
Krikščionių darbininkų sąjūdyje ...	417
Katalikų mokytojų organizatorius ...	425
Dovydaičio veikla kitose organizacijose ...	431
Apaštalavimas – Dovydaičio visuomeninis veikimas ...	437
<i>Dovydaitis redaktoriaus ir mokslininko darbe...</i>	447
Bendras žvilgsnis į Dovydaičio spaudos darbą ...	448
<i>Ateities</i> steigėjas ir redaktorius (1911–1940) ...	462
<i>Naujosios vaidilutės</i> steigėjas ir redaktorius (1921–1925) ...	487
<i>Lietuvos mokyklos</i> steigėjas ir redaktorius (1918–1924) ...	504
<i>Kosmos</i> – gamtos mokslų žurnalas ...	526
<i>Logos</i> – filosofijos žurnalas ...	547
<i>Soter</i> – religijos mokslo žurnalas ...	553
<i>Lietuviškosios enciklopedijos</i> vicedirektorius ...	565
Dovydaitis kaip Lietuvos mokslintojas ...	574
Dovydaičio mokslinių darbų apžvalga ...	593

Užsklanda

<i>Dovydaičio žmogiškoji apybraiža</i> ...	607
Sintetinis žvilgis į Dovydaičio asmenybę ...	608
Prano Dovydaičio bibliografija ...	652
Pavardžių rodyklė ...	665

Tiražas 400 egz.

Išleido Lietuvos nacionalinis muziejus, Arsenalo g. 1, LT-01143 Vilnius
Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Naujoji Radvilų g. 25C, LT-03153 Vilnius

K 94(474.5) : 1918/1940" (092)
Gi-343

Monografija *Pranas Dovydaitis* buvo išleista 1975 m., gūdaus sovietmečio laikais, kai nebuvo jokių laisvės prošvaisčių, kai atrodė, jog sovietų imperija viešpataus amžius, kad nebus galima rašyti apie Dovydaitį, jo nevaizduojant buržuaziniu nacionalistu, tamsiu klerikalu, įvairių atgyvenų puoselėtoju. Knyga buvo parašyta išėivijai, bet su tvirta viltimi, kad ji bus skaitoma ir Lietuvoje, kad ji įterps šviesos žiburėlį į melų ir prasimanymų tamsą. Tuo metu jos autorius net neįsivaizdavo, kad Lietuva vėl atgaus nepriklausomybę ir kad ši monografija bus perspausdinta, švenčiant Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį.

Kęstutis K. Girnius

1 viršelyje:

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesorius
Pranas Dovydaitis
XX a. 4 deš.

ISBN 978-609-8039-97-9

9 786098 039979